

98829 - نەر پىسخىكا كېسىلى سەۋەبلىك ئايالغا كۆپ ئازار بېرىدۇ، ئايال ئۇ ئەرگە قانداق مۇئامىلە بولۇشى كېرەك؟

سوئال

بىر ئايال ئېرىنىڭ ئۆز ئۈستىدىكى ھەق-ھوقۇقلىرى توغرىسىدا سورايدۇ، ئۇ ئايالنىڭ يولدىشى پىسخىكا كېسىلى، ئەقلىدىن ئاداشقان، ئائىلە ئىشلىرىغا ئارىلاشمايدۇ، دائىم ئايالنى قىلمىغان ئىشلار بىلەن ئەيىبلەيدۇ، ئۇ ئون بالىنىڭ دادىسى، ئايال يولدىشىنىڭ ياردىمىسىز ئوغۇللارنى ئۆيلەپ، قىزلارنى ياتلىق قىلدى، ئايال بۇ ئىشلاردىن كۆپ چارچىدى، يولدىشى بىلەن بۇ توغرىدا پاراڭلىشىشقا تاقىتى يوق، سىلەردىن بۇ ئىش توغرىسىدا شەرئەتنىڭ ھۆكۈمىنى سورايمەن؟.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەلمە دەھىيىلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە-تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن. بىرىنچى: ئاللاھ تائالادىن يولدىشىڭىزغا تىز ئارىدا شىپالىق ئاتا قىلىشىنى سورايمىز، شۇنىڭ بىلەن بىرگە سىزنىڭ بۇ قىيىنچىلىقلارغا بەرداشلىق بېرىپ، سەۋىرچان بولۇپ يولدىشىڭىزغا ياخشىقارغانلىقىڭىزغا رەببىمىز ئەجىزىڭىزنىھەسسىلەپ بەرسۇن. سىلەرنى ئاللاھ تائالا بۇمۇسبەتگە گىرىپتار قىپتۇ، بۇ ئىشقا ئاللاھ تائالادىن ساۋاپ ئۈمىد قىلغان ھالدا بۇنىڭغا سەبىر قىلساڭلار، شۇبھىسىز كىبۇنىڭ ئۈچۈن كۆپلەپ ئەجىر-ساۋاپقا ئېرىشىسىلەر. سۇھەبىرە زىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەدىس بايان قىلىپمۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇنداق دېگەن: **«مەنمۇمىننىڭ ئىشلىرىغا قاراپ ئەجەبلىنىمەن، ئۇنىڭ ھەممە ئىشلىرى ياخشىدۇر، لېكىنمۇمىندىن باشقىلار ئۇنداق ئەمەس، پەقەتمۇمىنلا شۇنداق، ئەگەر ئۇنىڭغا خۇرسەنلىك يەتسە ئۇنىڭغا شۈكۈر قىلىدۇ، بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن ياخشىدۇر، ئەگەر ئۇنىڭغا بىرەر مۇسبەتتە تەسەسەبىر قىلىدۇ، بۇمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن ياخشىدۇر.»** [مۇسلىم رىۋايىتى 2999-ھەدىس].

ئەبۇسەئىد ئەلخۇدەرى ۋە ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلاردىنبايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **«مۇسۇلمانغا ئېغىرچىلىق، كېسەل، غەم-قايغۇ، ھەسرەتتە تىنا سانجىلغان تىكەنگە قەدەر ئەزىيەت تېپىپ قالسا، ئۇنىڭ سەۋەبى بىلەن ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى ئۆچۈرىدۇ.»** [بۇخارى رىۋايىتى 5318-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 2573-ھەدىس].

ئىككىنچى: يولدىشىڭىزنىڭ كېسەللىكتۇۋەندىكىدەك بىر نەچچە تۈرلۈك ئىشلاردىن خالى بولمايدۇ:

1- ئېرىڭىز قىلىۋاتقانگە پ سۆز ۋە ئىش-ھەرىكەتلىرىنى بىلىپتە سەررۇپ قىلىۋاتقان بولسا، بارلىق ئىش-ھەرىكەت ۋە سۆزلىرىنىڭ ھېسابىنى ئېلىنىدۇ. شۇنداقلا سىزنى تىللىشى ۋە پەرزەنتلىرىنىڭ تەربىيەسىدىن ئۆزىنىقاچۇرۇشى توغرا ئەمەس، بەلكى ئاللاھ تائالانىڭ ئۈستىگە يۈكلىگەن بارلىق بۇيرۇق ۋە چەكلىمىلەرنى تولۇق ئادا قىلىشى ۋاجىپ بولىدۇ. مانا بۇ ھالەتتە سىزنىڭ ئاياللىق مەسئۇلىيىتىڭىزنى ئادا قىلىشىڭىز زۆرۈر بولۇپ، بۇنىڭغا سەل قارىشىڭىز دۇرۇس ئەمەس.

2- ئېرىڭىز كېسەللىككە ۋە بىدىن قىلىۋاتقان گەپ سۆز ۋە ئىش-ھەرىكەتلىرىنى بىلمەي تەسەررۇپ قىلىۋاتقان بولسا، ئۇنىڭ كېسەللىككە ۋە بىدىن بارلىق مەسئۇلىيەت ئۇنىڭ زىممىسىدىن چۈشۈپ كېتىدۇ، ئۇ قىلغان-ئەتكەنلىرىگە جازالانمايدۇ، ئەمما باشقىلارنىڭ ھەق-ھوقۇقلىرىغا ئالاقىدار بولغان قىلمىشلىرى ئۈچۈن، يولدىشىڭىزنىڭ مال-مۈلكىدىن ئېلىپ ئۇلارنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىسىز ياكى ئۇنىڭ ئۇرۇغ-تۇغقانلىرىدىن ئېلىپ ئادا قىلىسىز. (خۇددى باشقىلارنى ئۆلتۈرۈپ قويغان بولسا ياكى باشقىلارنىڭ ماشىنا قاتارلىق خۇسۇسىي نەرسىلىرىنى بۇزۇپ قويغان بولسا ئۇنىڭ ئۈچۈن دىيەت ياكى بۇزغان نەرسىنى تۆلىگەنگە ئوخشاش).

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **«ئۇچتۇرلۇك كىشىلەردىن قەلەمكۆتۈرۈلگەن: ئۇخلاپ قالغان كىشى ئويغانغىچە، كىچىك بالا بالاغەتكە يەتكىچە، ساراڭئەقلىگە كەلگۈچە.»** [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى 4398-ھەدىس. نەسائىي رىۋايىتى 3432-ھەدىس. ئىبنى ماجە رىۋايىتى 2041-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھۇ بۇ داۋۇدنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا كەلتۈرگەن].

ئىمام ئىبنىھەزمى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بالاغەتكە يەتمىگەن ياكى يەتكەن بولسىمۇ ئەقلى-ھوشى جايدا ئەمەس، ياخشى-ياماننى ئايرىيالمايدىغان بۇنداقلارغا ئەمەل-ئىبادەت تېپىكىتىلمەيدۇ، ئۇلارنىڭ مال-مۈلكىگە ئالاقىدار ئىشلارمۇ ئىجرا قىلىنمايدۇ، چۈنكى يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **«ئۇچتۇرلۇك كىشىلەردىن قەلەمكۆتۈرۈلگەن: ئۇخلاپ قالغان كىشى ئويغانغىچە، كىچىك بالا بالاغەتكە يەتكىچە، ساراڭئەقلىگە كەلگۈچە»** دېگەن. [ئەلمۇھەللا 7-توم-200-بەت].

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئەقلىنىڭ ئەكسى ئەقلىسىزلىق بولۇپ، يەنى بۇ ئۇ ئەر بولسۇن ياكى ئايال بولسۇن ياشنىپ قالغانلىق سەۋەبىدىن ئەقلىنى يوقاتقان، ياخشى-يامان نەرسىلەرنى ئايرىيالمايدىغان كىشىلەر نىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇلاردا ئەقىل بولمىغاندىن كىيىن ئۇلارغا ناماز قاتارلىق ئىبادەتلەر پەرز بولمايدۇ." [پەتۋالار توپلىمى (12/بىرىنچى سۇئال)].

ئۇنىڭدىن باشقا ئىلىمئەھلىلىرىنىڭ بۇ ھەقتىكى سۆزلىرىنى 73412-نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىدىكى سۆزلىرىگە مۇراجىئەت قىلىنسۇن.

سىزنىزنا-پاھىشە قىلدى دېگەندەك تۆھمەتمە سىلىسىگە كەلسەك، ئۇنىڭدا ئەقىلدىن ئادىشىش بولغانلىقتىن ئۇنى بۆھتان قىلدى دەپ ئەيىبلەنگىلى بولمايدۇ، ھەم لەنەت ئېيتىشقىمۇ بولمايدۇ. پىقھى توپلاملىرى 11-توم 33-بەتتە مۇنداق بايان قىلىنغان: “پىقھى ئالىملىرىنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن بۆھتان قىلغۇچى: ئەر بولسۇن ياكى ئايال بولسۇن، ھۆر بولسۇن ياكى قۇل بولسۇن، مۇسۇلمان بولسۇن ياكى كاپىر بولسۇن ئۇ بالاغەتكە يەتكەن، ئەقلى-ھوشى جايىدا ۋە ئۆز ئىختىيارى بىلەن باشقىلارغا بۆھتان قىلغان بولمىشى شەرت قىلىنىدۇ”.

سۆزىمىزنىڭ خۇلاسىسى: يولدىشىڭىزدىن سىزگە يەتكەن ئازار كۈلۈپەتلەر ئۇنىڭ كېسەللىك ۋە ئەقىلدىن ئېزىپ قىلىش سەۋەبىدىن بولغان بولسا، بۇنىڭغا سەبىر قىلىش ياكى ئىشىڭىزنى سوت مەھكىمىسىگە (بۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى شەرىئى مەھكىمە) سۇنۇش، قازى سىزنىڭ مەسلىھىتىڭىزگە قاراپ چىقىپ، سىزنى يولدىشىڭىز بىلەن بىرگە ياشاشقا ياكى ئاراڭلاردىكى نىكاھ ئەھدىسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ سىلەرنى ئايرىۋېتىشكە ھۆكۈم چىقىرىدۇ.

ئەمما ئۇ سىزگە قىلىۋاتقان ئەزىيەتلىرىنى بىلىپ تۇرۇپ سادىر قىلىۋاتقان بولسا، سىز ئۇنىڭدىن يەتكەن ئازار كۈلۈپەتلەرگە سەبىر قىلىشىڭىز ياكى ئۇنىڭدىن ئايرىلىشنى يەنى تالاق قىلىشتىن تەلەپ قىلىشىڭىز كېرەك. ئۇنىڭغا ئۇنىمىسا، شەرىئى سوت مەھكىمىسىگە ئەرز قىلىشىڭىز ئۇلار سىلەرنىڭ ئاراڭلارنى ئايرىپ قويىدۇ.

ھەممىدىن توغرىنى بىلىگۈچى ئاللاھ تائالادۇر.